

Handelsdepartementet.
43.

Hemmelig.

St. prp. nr. 20.

(1936)

Om statstilskudd til norske selfangeres konsesjonsavgift til Sovjet-Samveldet for tillatelse til å drive selfangst i Kvitsjøen i 1936.

Handelsdepartementets innstilling av 1 februar 1936, som er bifalt ved Kronprinsregentens resolusjon av samme dag.

(Foredratt av Statsråd Alfred Madsen.)

Handelsdepartementet tillater sig herved å fremkomme med forslag til proposisjon til Stortinget om bemyndigelse for departementet til å yde tilskudd til den konsesjonsavgift som norske selfangere må betale til Sovjet-Samveldet for tillatelse til å drive selfangst i Kvitsjøen i 1936.

Den konsesjonskontrakt som ligger til grunn for forholdet, er opprinnelig inngått i 1926 mellom Sovjet-Samveldets Regjering på den ene side, og på den annen Alesunds Rederiforenings Selfangergruppe ved Handelsråden for de Østeuropéiske Land, hr. Sigurd Johannessen. Ved kontrakten gir Sovjet-Samveldets Regjering den nevnte selfangergruppe rett til å drive fangst på sjødyr innenfor et nærmere betegnet område i Nordishavet fra 1 mars til 15 juni hvert år, ved hjelp av norske fangstfartøier med en samlet tonnasje av ikke over 4 000 tonn, mot en avgift av 6½ nordamerikansk dollar for hver skibstonn, dog ikke mindre enn (oprinnelig) 25 000 dollars (senere nedsatt). Adgangen til å delta i konsesjonen står åpen for alle norske selfangstfartøier. Hvis der anmeldes større tonnasje enn det fastsatte maksimum, avgjøres deltagelsen — ifølge en senere bestemmelse — av en fordelingskomite, bestående av 1 representant for Alesunds Rederiforenings Selfangergruppe, 1 for Tromsø Skipperforening, og en formann opnevnt av Handelsdepartementet.

I juni 1935 blev der fra interessert norsk hold reist spørsmål om å søke oppnådd endringer i konsesjonsavtalen for å bøte på de siste par sesongers mislige fangstresultat. Av en for departementet fremlagt korrespondanse mellom Tromsø Skipperforening, Alesundsgruppen og Handelsråd Johannessen, fremgår

at man fra selfangernes side først og fremst tenkte sig muligheten av å opnå en utvidelse av konsesjonsområdet, men at denne utvei blev opgitt, efter forestillinger fra Handelsråden om det umulige i å gjennomføre den. Istedet gikk man over til å drøfte et forslag av Handelsråden om støtte for selfangstnæringen i Østerisen i form av statsgaranti for konsesjonsavgiften, gradert efter fangstutbyttet for hvert enkelt fartøi, for derigjennem å holde konsesjonstonnasjen oppe også i vanskelige fangst- og isår.

7 november 1935 sendte Handelsråden en skrivelse om saken til Handelsdepartementet. Efter å ha gjort rede for den førte korrespondanse, skriver han:

«Ved konsesjonskontrakten av 26 april 1926 og ved noteveksling i forbindelse med avslutning av handels- og sjøfartstraktaten av 15 desember 1925 mellom Norge og Sovjet-Samveldet er konsesjonæren, Alesunds Rederiforenings Selfangergruppe, sikret retten til å erholde fangstkonsesjon i det omhandlede konsesjonsområde med 4 000 netto registertonn, så lenge handels- og sjøfartstraktaten står ved makt. Dog er gruppen forpliktet til å finne sig i den reduksjon i fangsttonnasjen som måtte bli anbefalt av flertallet i den i henhold til nevnte noteveksling etablerte norsk-russiske ekspertkommisjon. Denne kommisjon blev under siste fellesmøte i Moskva høsten 1930 enig om å anbefale at de to lands samlede fangst i Østerisen skulde begrenses til maksimum 350 000 grønlandssel pr. år, hvorav en halvdel skulde tilfalle den norske fangsflåte. Den norske fraksjon gjorde sin tilslutning til denne begrensning betinget av at den norske konsesjonstonnasje blir å beregne på følgende måte:

Som dividerend anvendes den tillatte norske maksimumsfangst, 175 000 dyr, minus de ikke konsesjonsdeltagende norske fartøiers fangst i Østerisen i den sist forløpne sesong. Som divisor anvendes gjennomsnittsfang-

Om statstilskudd til norske selfangeres konsesjonsavgift til Sovjet-Samveldet.

sten pr. konsesjonsdeltagende tonn i den sist forløpne sesong, beregnet på grunnlag av konsesjonsfartøienes fangst i Østerisen og deres nettotonnasje.

Kvotienten angir maksimumsgrensen for den norske konsesjonstonnasje i den kommende fangstsesong.

I henhold til denne beregningsmåte kom konsesjonstonnasjen ned i ca. 2000 tonn og er senere holdt på dette nivå. Et enkelt år var det anmeldt noget høiere tonnasje, dog ikke så meget som foranstående beregningsmåte tillot; men sovjetmyndighetene nektet da å utferdige leidebrev for mer enn 2200 tonn, i strid med konsesjonskontrakten og den norske selfangstkommissjons uttrykkelige forutsetning for å gå med på den omhandlede reduksjon. Også under mine forhandlinger ifjor høst om fastsettelse av konsesjonstonnasjen for inneværende år blev det fra Sovjet-Samveldets side gitt uttrykk for den opfatning, at når vi engang var kommet ned til ca. 2000, så kunde vi ikke igjen overskride denne tonnasjegrense. Handelsrepresentanten uttalte videre at han hadde kategorisk ordre fra Moskva om ikke under nogen omstendighet å utferdige leidebrev for mer enn 2200 tonn.

Såvel fra Selfangergruppens som fra Tromsø Skipperforenings side er det uttalt at de to siste års mislykkede fangst i Østerisen sannsynligvis vil medføre at adskillige rederier ikke vil se sig istand til å utrede konsesjonsavgiften for deltagelse under kommende sesong. Det er derfor grunn til å tro at den anmeldte konsesjonstonnasje vil bli betydelig redusert i 1936. Det er nevnt for mig ned til 1500 å 1000 tonn.

Som det fremgår av foranstående, må det befryktes at Sovjet-myndighetene i så fall vil fastsette denne lave konsesjonstonnasje som maksimumsgrense for fremtiden. Skulde så senere isforholdene og derigjennem fangsten bedre sig, vil vi ikke kunne tilfredsstille kravet om konsesjonsdeltagelse, og sannsynligvis komme op i forviklinger i likhet med dem vi hadde før konsesjonsavtalen blev inngått.

Da jeg anser det umulig å opnå nogen innrømmelser fra Sovjet-Samveldets side med hensyn til gunstigere konsesjonsområde eller mindre konsesjonsavgift, som kunde muliggjøre større norsk deltagelse, har jeg overfor Selfangergruppens formann antydnet som en mulig utvei til å holde konsesjonstonnasjen og derigjennem konsesjonsretten oppe, at staten tegner en kontragaranti overfor de enkelte rederier, eller overfor den norske bank som skal stille garanti for konsesjonsavgiften overfor Sovjet-Samveldet. Denne kontragaranti skulde gå ut på at staten tilskyter avgiften i sin helhet eller med en forholdsvis andel, beregnet efter en nærmere fastsatt skala, for de konsesjonsfartøiers vedkommende hvis fangst i Østerisen ikke når op i forutsatt antall dyr pr. nettotonn. Det var min forutsetning at skalaen for beregning av statens eventuelle tilskudd måtte bli å fastsette ved nærmere forhandlinger med Selfangergruppen og på grunnlag av eksakte opplysninger om driftsomkostninger og påregnelige priser for fangstproduktene m. v. Ved en sådan kontragaranti eller forsikring av konsesjonsavgiften mente jeg at det skulde være mulig å bringe deltagelsen op i den tonnasje som vi anser det ønskelig å sikre oss konsesjonsretten til i fremtiden.

Det var min forutsetning at denne statsgaranti skulde ordnes som et helt indre norsk anliggende, og jeg kan ikke anbefale at staten stiller nogen garanti overfor Sovjet-Samveldet for betaling av konsesjonsavgiften, da dette kan lede til uforutsette komplikasjoner.»

Handelsrådets skrivelse blev av Handelsdepartementet forelagt Fiskeridirektøren, som i skrivelse av 25 november 1935 gav Handelsrådets forslag sin tilslutning.

Alesunds Rederiforenings Selfangergruppe sendte derefter 19 desember 1935 Handelsdepartementets chef en skrivelse som, forsåvidt det foreliggende spørsmål angår, lyder så:

«Vi tillater oss høfligst referere til vår formanns behagelige konferanse med Hr. Statsråden den 19 f. m. angående kommende års selfangstkonsesjon i Kvitsjøen, samt anskaffelse av radio på fangstfartøier og tilskudd til forsøk på nye fangstfelter.

I den anledning henviser vi til vår korrespondanse med Hr. Handelsråd Sigurd Johanness og den redegjørelse Handelsråden har gitt til Handelsdepartementet i skrivelser av 7 og 28 november, hvilke vi er helt enige i, bortsett fra at vi hadde håpet at staten kunde påta sig den samlede garanti for riktig betaling av konsesjonsavgiften til Sovjet-Samveldet.

Vi henvendte oss straks til alle konsesjonsdeltagerne med anmodning om anmeldelse til kommende års Kvitsjøfangst.

Vi har nu mottatt meddelelse fra så å si samtlige våre medlemmer, og viser det sig, som på forhånd antatt, at deltagelsen i kommende års Kvitsjøkonsesjon blir betydelig redusert, og at de som hittil er fast anmeldt utgjør bare 27 fartøier med en tonnasje av 1540 tonn, i alt er anmeldt 29 fartøier med en samlet tonnasje av 1652 tonn. Disse fartøiers besetning vil utgjøre ca. 600 mann.

Forrige år deltok 45 fartøier med en tonnasje av 2240 tonn, og med en samlet besetning på ca. 850 mann.

Når vår forening, med tilslutning av Tromsø Skipperforening, har funnet det nødvendig å andra staten om å tre støttende til med hensyn til konsesjonsavgiften i Kvitsjøen i 1936, så er dette fordi man frykter for at deltagelsen senere i Vesterisen vil bli så stor at fangsten blir ulønnsom for alle.

Vi håper at Hr. Statsråden vil finne anledning til å kunne rekke selfangstnæringen en hjelpende hånd i en eller annen form.

Der er redegjort såvidt utførlig for saken fra Hr. Handelsrådets side at vi finner det unødvendig å gå nærmere inn på denne, idet vi også under konferansen forstod at Hr. Statsråden var fullt inne i forholdet og forstod situasjonens alvor.

Vi vedlegger en liste over de fartøier som er anmeldt til kommende års Kvitsjøkonsesjon.»

Til å forberede behandlingen av saken blev der så, på foranledning av Handelsdepartementet, 3 januar 1936 holdt et møte i Oslo av Handelsråden, Alesundsgruppens formann skibsreder Elling Aarseth, og konsu-

Om statstilskudd til norske selfangeres konsesjonsavgift til Sovjet-Samveldet.

lent Thor Iversen ved Fiskeridirektoratet. Handelsrådets redegjørelse for møtet er datert dagen etter, 4 januar, og lyder så:

«Der referertes:

(1—3, en del fremlagte skrivelser).

4. Skipsreder Aarseth oplyste at Selfangergruppen ønsket å få sluttet avtale for 1936 med Sovjet-Samveldet så snart som mulig om en maksimumstonnasje på 2 000, alternativt 2 200 tonn med en minimumsavgift på henholdsvis 10 000 og 12 000 nordamerikanske dollars. Endelig meddelelse om hvilket av disse alternativer gruppen velger, skulde bli gitt senest den påfølgende dag.

5. Etter de foreliggende opplysninger kan der i 1936 neppe regnes med nevneverdig større konsesjonsdeltagelse enn 1 600 tonn.

Den påregnelige konsesjonsavgift pr. deltagende netto-registertonn vil da med tillegg av omkostninger til garantiprovisjon m. v. (ca. $\frac{1}{2}$ dollar pr. tonn) utgjøre henholdsvis 7 eller 8 dollars eftersom man velger alternativ 2 000 eller 2 200 tonn i maksimumsdeltagelse.

6. Skipsreder Aarseth oplyste ennvidere at den foreløbige tegning av konsesjonsdeltagelse på 1 652 tonn er skjedd under forutsetning av at staten yder tilskudd til avgiften overensstemmende med undertegnede forslag i foran nevnte skrivelse av 7 november til Handelsdepartementet.

7. Opgaver over konsesjonsdeltagernes fangst av grønlandssel i Østerisen fra og med 1923 til og med 1935, som viste følgende antall dyr pr. netto registertonn:

- a) i årene 1923 til og med 1930 gjennomsnittlig 55 dyr,
b) i årene 1931 til og med 1935 gjennomsnittlig 48 dyr,

som fordeler sig på de enkelte år som følger:

I 1931	ca. 63 dyr
» 1932	» 63 »
» 1933	» 69 »
» 1934	» 27 »
» 1935	» 19 »

De siste 2 års overordentlig sterke tilbakegang i fangsten antas i første rekke å skyldes de dårlige isforhold på grunn av milde vintre i Kvitsjøen. Bestanden antas ikke å være nevneverdig redusert, hvorfor fangsten sannsynligvis atter vil komme op i normal høide når normale isvintre inntreffer.

På grunnlag av de foran refererte opplysninger besluttet man å foreslå at det Kgl. Departement snarest mulig gir selfangerne en fortrolig underhåndsmeddelelse om at det vil bli fremsatt proposisjon for kommende storting om bemyndigelse til å yde tilskudd til konsesjonsavgiften etter følgende skala:

A. *Fartøier med nettotonnasje inntil 30 registertonn.*

1. Fangst 55 dyr eller mer pr. tonn gir intet tilskudd.
2. » 45 » til og med 54 dyr pr. tonn gir 3 dollar tilskudd pr. tonn.
3. » 35 » » » 44 » » » 6 » » » »
4. » under 35 dyr pr. tonn gir fullt tilskudd.

B. *Fartøier med nettotonnasje over 30 inntil 90 registertonn.*

1. Fangst 50 dyr eller mer pr. tonn gir intet tilskudd,
2. » 40 » til og med 49 dyr pr. tonn gir 3 dollar tilskudd pr. tonn.
3. » 30 » » » 39 » » » 6 » » » »
4. » under 30 dyr pr. tonn gir fullt tilskudd.

C. *Fartøier med nettotonnasje over 90 inntil 150 registertonn.*

1. Fangst 45 dyr eller mer pr. tonn gir intet tilskudd,
2. » 35 » til og med 44 dyr pr. tonn gir 3 dollar tilskudd pr. tonn.
3. » 25 » » » 34 » » » 6 » » » »
4. » under 25 dyr pr. tonn gir fullt tilskudd.

D. *Fartøier med nettotonnasje over 150 registertonn.*

1. Fangst 40 dyr eller mer pr. tonn gir intet tilskudd,
2. » 30 » til og med 39 dyr pr. tonn gir 3 dollar tilskudd pr. tonn.
3. » 20 » » » 29 » » » 6 » » » »
4. » under 20 dyr pr. tonn gir fullt tilskudd.

I foranstående tilskuddsberegning tas kun hensyn til grønlandssel fanget i Østerisen (deri innbefattet Nordisen.) Hvis et fartøi på samme tur uten mellemliggende lossing har fangstet både i Østerisen og Vesterisen, regnes halvdelen av fangsten som gjort i Østerisen, hvis intet annet dokumenteres. For slike fangstturers vedkommende medregnes også klappmyss under antall fangede dyr.

Skipsreder Elling Aarseth har idag meddelt mig at Alesunds Rederiforenings Selfangergruppe ønsker konsesjonsavtale for 1936 basert på maksimumstonnasje 2 000 tonn, altså 200 tonn lavere enn tidligere, og minimumsavgift

10 000 dollar, samt anmodet mig om å søke avsluttet overenskomst med Sovjet-Samveldet på dette grunnlag snarest mulig. Jeg tilskriver Handelsrepresentasjonen herom straks.

Samtidig bad Aarseth om snarest mulig å få meddelelse om det Kgl. Departements stilling til foranstående forslag, da anmeldelsene for årets konsesjonsdeltagelse må være i orden og tilstillet Sovjet-Samveldets herværende Handelsrepresentasjon innen 1 februar.»

I skrivelse av 24 januar 1936 har Handelsråden videre meddelt at han, som svar på en forestilling av 6 januar 1936 til

Om statstilskudd til norske selfangeres konsesjonsavgift til Sovjet-Samveldet.

Sovjet-Samveldets herværende Handelsrepresentasjon, har mottatt meddelelse av 23 samme måned fra Handelsrepresentasjonen om at Hovedkonsesjonskomiteen telegrafisk har gitt sitt samtykke til at

- a) den i kontraktens § 2 fastsatte maksimums-tonnasje, 4 000 tonn, reduseres til 2 000¹ — to tusen — netto register tonn, og at
- b) den i kontraktens § 4 fastsatte minimumsavgift, 25 000 dollars, reduseres samtidig til 10 000 — titusen — nordamerikanske dollars.

Ved skrivelse av 13 januar 1936 blev saken av Handelsdepartementet forelagt for Finansdepartementet, idet man meddelte at man hadde til hensikt å foranledige fremsatt proposisjon for inneværende Storting om bemyndigelse for Handelsdepartementet til å yde tilskudd til konsesjonsavgiften efter den i Handelsrådets sistnevnte skrivelse foreslåtte skala. Man tilføiet at i det ugunstigst tenkelige tilfelle — nemlig at det offentlige blir nødt til å betale full avgift for alle — vil beløpet kunne komme op i kr. 48 000.

Fortrolig underretning herom blev samme dag tilstillet Alesundsgruppen.

Finansdepartementets svar er dateret 22 januar 1936 og lyder så:

«I anledning av det ærede departements skrivelse av 13 d. m. tillater man sig å meddele at nærværende departement efter omstendighetene ikke vil motsette sig at det ærede departement foranlediger fremsatt proposisjon for inneværende års Storting om bemyndigelse til for kommende fangstsesong å yte tilskudd til konsesjonsavgiften efter den skala som er foreslått i Handelsråd Johannessens skrivelse av 4 d. m. Man går ut fra at tilskuddet ikke kommer til å overstige 48 000 kr., og at det uttrykkelig begrenses til bare å gjelde kommende fangstsesong.

Tilskuddet blir i tilfelle, når det forfaller til utbetaling, å føre til utgift i statsregnskapet under kap. 1009, Tilfeldige utgifter i almindelighet.»

Handelsdepartementet er på det rene både med at den norske selfangst i Kvitsjøen for kommende sesong trenger støtte, og med at ingen av de utveier som er bragt på bane utenfor det foreliggende forslag fra Handelsråden vil kunne føre frem i den forestående sesong.

Efter departementets opfatning er det klart at man fra norsk side ikke i lengden rolig kan se på det høist urimelige forhold, at den russiske selfangerflåte med sine store tidsmessige og moderne fartøier begynner fangsten i selve konsesjonsområdet lenge før

nordmennene har tillatelse til å begynne den. Den i dette område forekommende sel blir da enten fanget av russerne eller skremt innover til de farvann som nordmennene ikke har lov å fange i. Handelsdepartementet har derfor sett sig nødt til å henstille til Utenriksdepartementet å gjøre offisiell henvendelse gjennom legasjonen i Moskva til Sovjetregjeringen om avslutning av en almindelig konvensjon angående ensartet tidspunkt for påbegynnelse av fangst av Grønlandssel i Østerisen med Nordisen. Men å opnå noget i denne retning allerede for kommende sesong er utvilsomt utelukket.

Da våre fangstskuter vendte hjem fra toktet til Kvitsjøen i 1935, var stillingen så alvorlig at rederiene så sig nødt til å overveie spørsmålet om simpelthen å forlate dette fangstfelt, som de siste par sesonger har påført rederiene betydelige tap og intet utbytte gitt til fangstfolkene. Og det trenger ikke nærmere påvisning, at skal nu ikke bare de vanlige Vesteris-skuter, men også de som hittil har fanget i Kvitsjøen, for en kortere eller lengere fremtid bli nødt til å kaste sig over Vesteris-feltet, vil hele vår selfangstnæring stå i fare for å bryte sammen.

Under disse omstendigheter ser Handelsdepartementet for tiden ingen annen utvei enn å anbefale vedtatt det foreliggende forslag om statstilskudd til konsesjonsavgiften, altså en form for assurance mot helt tapbringende fangstresultat. Det er i tillit til en sådan ordning at selfangstrederne har besluttet sig til å prøve lykken i Kvitsjøen også i 1936, og den eneste chance for at beslutningene om å delta blir opprettholdt i overensstemmelse med anmeldelsene, ligger utvilsomt i at denne tillit ikke blir skuffet. Og der er allerede ovenfor, i det som er referert av korrespondansen om denne sak, gitt uttrykk for den fare som for fremtiden ligger i at deltagelsen i fangsten går for lavt ned.

Handelsdepartementet vil derfor anbefale vedtatt den ordning som er foreslått i Handelsrådets ovenfor gjengitte skrivelse av 4 januar 1936, således at Handelsdepartementet får bemyndigelse til for kommende fangstsesong å yte tilskudd til konsesjonsavgiften efter den i skrivelsen foreslåtte skala.

Med Finansdepartementet er man enig i å opstille som forutsetning, at tilskuddet ikke kommer til å overstige kr. 48 000, og likeså at tilskuddet uttrykkelig begrenses til bare å gjelde fangstsesongen 1936.

Med hensyn til Finansdepartementets uttalelse om den eventuelle postering av beløpet har man intet å bemerke.

¹ Ifølge opgave fra Selfangergruppen til Handelsråden vil deltagelsen i år ikke komme til å overskride 1 700 tonn.

Om statstilskudd til norske selfangeres konsesjonsavgift til Sovjet-Samveldet.

I henhold hertil skal departementet

innstille:

At Deres Majestet vil bifalle og underskrive et fremlagt utkast til proposisjon til Stortinget om statstilskudd til norske selfangeres konsesjonsavgift til Sovjet-Samveldet for tillatelse til å drive selfangst i Kvitsjøen i 1936.

VI HAAKON, Norges Konge,

gjør vitterlig:

Stortinget innbys til å fatte følgende beslutning:

«Handelsdepartementet bemyndiges til å bruke av bevilgningen til tilfeldige utgifter i alminnelighet inntil kr. 48 000 som tilskudd til den konsesjonsavgift norske selfangere vil ha å betale til Sovjet-Samveldet for tillatelse til å drive selfangst i Kvitsjøen i 1936, — i det vesentlige overensstemmende med hvad der er anført i Handelsdepartementets innstilling i saken.»

Handelsdepartementets innstilling følger i avtrykk.

Gitt på Oslo slott 1 februar 1936.

Under rikets segl

Under Hans Majestet Kongens fravær utenfor riket

OLAV

(L. S.)

Johan Nygaardsvold

B. Rolsted